

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטראסער שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בב"ל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת וירא תשפ"ה

סימן שי"ט סעיף ט' - דיני בורר (שיעור ז')

[שנה נ"ב - שיעור ג']

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימעייל Email יפנה אל:

igeres@yeshivanet.com

או להרב אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

Rabbi Alexander Knopfler • 1564 - 48 STREET • Brooklyn N.Y. 11219

Tel: (917) 755-4864 • Fax: (718) 437-3388 • Email: 7554864@gmail.com

מהדורת הערצאג

הונצח ע"י ידידינו, הרה"ח הרבני הנגיד והמפורסם, רודף צדקה וחסד, כבוד שם תפארתו

הרה"ח מוה"ר שמואל דוד הערצאג הי"ו

ראש הקהל תורת חמד נייטרא - בארא פארק

לע"נ אביו הרה"ח מוה"ר יונה צבי ב"ר יוחנן ע"ה

ולע"נ אמו האשה החשובה מרת שרה בת ר' משה יהושע ע"ה

זכות התורה יעמוד לו ולכל משפחתו להתברך בכל מילי דמיטב עד ביאת גואל צדק בב"א

הלכות שבת

סימן שי"ט סעיף ט' [שיעור ז'] / פרשת וירא - שנת תשפ"ה לפ"ק / שנה נ"ב - שיעור ג'

אין בו תערובות שרוצה לחלקם, ודו"ק.

ג] הלכה המחודשת שלמדנו במשנה זו מצוי אצלנו יותר לענין אם מותר ליתן בשבת מים על ט"י בע"ג. – והנה כדי שלא יהי' חשש בישול, צריכים להקפיד שהמים לא יהיו חמים בשיעור שהיד סולדת בהם, אלא פחות ממנו. וי"א שאף אם היד סולדת בהם מותר אם מים החמים כבר מונחים בכלי שלישי. והארכנו בזה לעיל בסי' שי"ח ע"ש. – ולענין דיני בורר הנה מסתבר דהבע"ג נחשב כמשמרת, כי על ידי הבע"ג מבררים ומפרידים עלי הטיי מהמים שעוברים בתוכו. ומ"מ מותר ליתן מים על הט"י בע"ג כנ"ל אע"פ שהם נכנסים לתוך הבע"ג ואח"כ יוצאים משם עם קליטת טעם ומראה של טיי דזה דומה ממש להלכה שלפנינו, ששופך מים נקיים על שמרים שמונחים במשמרת ויוצאים משם מים עם קליטת טעם של יין. ועפ"י ה"ה דמותר ליתן הבע"ג לתוך המים, דהיות כי מה שנותן בידים אין בו תערובות של שני דברים שיסתננו אחד מהשני אלא נעשה אח"כ מעצמו מותר.

ד] אמנם אסור להוציא אחר כך הט"י בע"ג מהמים – וכן אסור להגביהו ולהורידו שוב ושוב כאשר הדרך לעשות כן בחול – כי עכשיו כבר מעורבים העלים עם המים שבתוך הבע"ג, וכשמגביהו מסנן אחד מחבירו. וכאן לא מהני מה שהיו המים מתחלה צלולים, כי מה דהתירו כאן זהו דוקא נתינת מים על המשמרת, דהיינו שנותן דבר שאין בו תערובת, ואח"כ אינו עושה עוד מעשה בידים. אבל אחר שכבר נתן מים על שמרים אסור ליקח תערובת זו של מים ושמרים וליתנה לתוך משמרת, או ממשמרת זה למשמרת אחר. וא"כ ה"ה בט"י בע"ג, אחר שכבר נכנסו מים לתוך הט"י בע"ג, ונתערבו המים עם העלים, שוב אסור לעשות שום מעשה בידים בכדי לסננם ולהפריד אחד מחבירו. – וסברא זו כתובה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' צ"ט) וז"ל: "נראה דבכה"ג לא שייך ההיתר שהמים היו צלולים בנתינתן, דכבר נסתלק מעשה ראשון, וכעת מתחיל מעשה חדש". וכ"כ הגאון רבי שלמה זלמן ז"ל (שולחן שלמה כאן) "אחיזת השקית תה כדי שיזובו ממנה המים חמיר טפי, וחשיב כמסנן בידים, כיון שבשקית תה הנמצאת בתוך הכוס, המים והעלים כבר מעורבים, ועי"ז שמוציא את השקית ואחזה בידו, הרי הוא כמסנן מים עכורים ולא צלולים".

ה] והעצה כיצד להוציא הט"י בע"ג הוא להגביהו מן הכוס על ידי כף [לא כף מנוקב דזה אסור כמ"ש להלן אלא כף רגילה] והיינו בכף גדולה שכל השקית נכנסת בתוכה ואע"ג דכשמוציא הכף עם השקית מן המים עדיין יוצא קצת מים מן צדדי השקית אל תוך

א] סעיף ט' – שו"ע: משמרת אפילו תלויה מערב שבת אסור ליתן בה שמרים. אבל אם נתן בה שמרים מערב שבת, מותר ליתן עליהם מים כדי שיחזרו צלולים לזוב. – משמרת היא כלי מנוקב, או בגד שמתוח על חלל הכלי (רש"י קל"ח) ונותנין עליו יין עם שמרים, והיין יורד למטה לתוך הכלי, והשמרים נשארים למעלה על גבי המשמרת. והנותן במשמרת השמרים עם היין בשבת כדי לסננו חייב חטאת משום בורר (שבת קל"ח). – אמנם תנן במס' שבת דף קל"ט: "נותנין מים בשבת על גבי השמרים [פרש"י, "נותנין בשבת מים על גבי השמרים הנתונים במשמרת מבעוד יום",] בשביל שיצולו". וביארו רבינו ישעיה (פסקי רי"ד) וז"ל, "שמרים שהיו נתונים במשמרת מבעוד יום, ונסתנו היין שבהן, ועכשיו הן עבין ואינן יורדין [יין מן השמרים], מותר לתת לתוכן מים כדי להלחחן, וימשך היין אחר המים, ויקלטו המים מן השמרים טעם יין". וכ"כ רבינו עובדיה מברטנורה, ועפ"י כתב המשנה ברורה: "ר"ל שיהיו השמרים צלולים, והמים יזובו מהם עם מקצת מן היין שנשאר בלוע בור". וכתב הלבוש (והביאו המש"ב) "הטעם שמוותר לעשות כן ואין בנתינת מים משום בורר, כי המים שהוא נותן זכים ונקיים הם, ואין בהם דבר שצריך לברר מהם".

ב] ולכאורה אין בזה כדאי לבאר למה אין במעשה זה איסור בורר מצד נטפי היין שנבררים ופורשים על ידו מן השמרים, ויורדים עם המים דרך נקבי המשמרת, וכמו שהקשה הפמ"ג וז"ל, "משמע מהרע"ב דיש בשמרים יין, ואי אפשר לזוב מחמת שהם עבים ביותר, ועל כן נותן מים, ועי"ז יזובו המים עם היין, וקשה דהוה גורם לבורר" ונדווח לומר דכאן איירי כשאין יין בשמרים, ודלא כרע"ב, דהלא במתני' סתמא קתני, בלי לחלק בין אם יש עדיין נטפי יין בהשמרים או לא. וכן הקשה האגלי טל (מרקד ה') "פירוש זה של רש"י [דמתני' איירי שהשמרים הם בתוך משמרת] קשה מאוד, כי בנתינת המים הוא בורר ממש את היין מתוך השמרים. – אך מה נעשה שגם בשו"ע סי' שי"ט סעיף ט' פסק כן, ואין מערער בדבר", עכ"ל. וא"כ הכי הלכתא למעשה. – ועל פי זה מותר להניח פולין של קאווע"ע או עלי טיי, או ט"י בע"ג, [שקית תה], על מסננת שעל גבי כוס, ולשפוך עליהם מים [באופן שאין בזה בישול], והמים ירדו דרך עלי הטיי, לתוך הכוס. – ואע"ג דכאן בשמרים אסור ליתן השמרים על המשמרת בשבת עצמו, זהו מפני שבשמרים יש בו שמרים ויין ועומד לברר אחד מן השני, משא"כ בפולין או עלי טיי וכיוצא"ב כמו שהן עתה אין בו תערובות כ' דברים שרוצה לחלקם ולבררם אחד מן השני ולכן אין שום איסור להניחם על המשמרת, ואחר שהם שם מותר גם לשפוך מים ומטעם הנ"ל כי גם במים עצמם

נתנדב לעילוי נשמת האשה החשובה מרת פייגא בת ר' יצחק זאב ע"ה

נפטרה ביום ט"ו אדר ב' [שושן פורים] שנת תשפ"ד לפ"ק

הונצח ע"י בנה הרבני הנגיד והמפורסם, רודף צדקה וחסד, כבוד שם תפארתו

הרה"ח מוה"ר יצחק זאב וויינשטאק הי"ו

- ב -

הכף, זהו מעט ואין לו שום תועלת ממנו, ומותר. – [ועצם הוצאת השקית מן המשקה ולהשליכו אינו בכלל בורר פסולת מתוך אוכל כי דבר גדול קצת שמונח במשקה אין זה בכלל תערובת והסרתו אין בו משום בורר כמו שיתבאר במקום אחר]. – ועוד אופן להפרד בין הט"י בע"ג לבין המשקה שיש בתוך הכוס הוא כך, לא יסיר הט"י בע"ג מן הכוס אלא יעשה בהיפך, שהכוס שיש בו ט"י בע"ג בשוליו יערה ממנו המשקה שכבר נעשה טי [או עסענ"ס] לכוס אחר ויניח הט"י בע"ג בכוס הראשון. וזהו בתנאי שנשאר מים בכוס הראשון בשיעור שהט"י בע"ג מכוסה במים, ומותר כי המים שהם למעלה מן הט"י בע"ג [וקצת מים סביבון] אין דינם כמעורבים עם הט"י בע"ג כמ"ש בסעיף י"ד [אפילו אם משתמש במסננת (מנ"א שם)], אבל אם ישפוך מן כוס הראשון כל כך עד שלא ישאר שם מים במדה כזו, אסור. על כן כשעושים עסענ"ס לפני שבת טוב להוציא הט"י בע"ג מהמים לפני שבת, כדי שלא יכשל בהנ"ל כשיערה במשך השבת עסענ"ס מן אותו כוס לכוס אחר. מ"מ אם יודע להזהר יכול להניחו שם ויעשה כנ"ל. -- אמנם מותר לשתות מים מתוך כוס שיש בו ט"י בע"ג, אפילו אם ישתה כולו ולא ישארו בו מים שיכסו הט"י בע"ג, כי מותר לברור גם במסננת בשעת שתיה כמ"ש בסעיף ט"ז.

ו] מדברי המחבר שכתב, "משמרת אפילו תלויה מערב שבת אסור ליתן בה שמרים", וכן מדבריו להלן (סעיף י'), "ואם הם עכורים בין מים בין יין אסור לסננם", לכאורה יש לנו ללמוד מזה לענין אוכלים ומשקים שמעורבים ביחד, כגון רוטב שיש בו חתיכות קטנות של בשר או לאקשי"ן וכיוצא, דאסור לשופכם לתוך סינ"ק שיש בשוליו מסננת [סטרענע"ר], כמו שיש בסינ"ק"ס שלנו, כי על ידי זה הרוטב יורד דרך הנקבים, והגושים נשארים למעלה, דהיינו שבורר ומסנן אחד מן השני. – אבל באמת דבר זה מותר לעשותו, ואין לדמותו למש"כ המחבר בסעיף זה, דדוקא אם בורר אוכל מפסולת או להיפך, דרוצה את האוכל ואינו רוצה את הפסולת, וה"ה ב' מיני אוכלים אם רוצה אחד מהם ואינו רוצה את השני, ככה"ג הוי בגדר ברירה, משא"כ הכא שאינו רוצה בשניהם, לא בהמשקה ולא בהאוכל – ומפרידם מאיזה טעם כגון כאן שאינו רוצה שמאכל הגוש יסתום את הצינור של הסינ"ק – מותר, ומקורו מדברי הפמ"ג (מ"ז י') כי "פסולת מתוך פסולת לאו בורר הוא". והטעם שמוותר, כי אין זה בכלל שני מינים כגון שני מיני אוכלים או אוכל ופסולת אלא נחשב כמו מין אחד שאין בו בורר כלל אע"ג שרוצה להפריד את תערובתם, וכמ"ש הרמ"א בסעיף ג', "כל שהוא מין אחד, אע"פ שבורר חתיכות גדולות מתוך קטנות, לא מיקרי ברירה" וה"ה כאן. – ועוד טעם דמותר כי מלאכת בורר גדרה הוא תיקון האוכל, שיהא מופרד מפסולת וראוי לאכילה, ולכן כאן ששניהם הולכים לאיבוד, ואינו מתקן שום דבר, אין על זה גדר מלאכת בורר כלל, [ועל כן אפילו אם היינו אומרים דיש איסור בורר אפילו במין אחד, אם הוא מתוקן לו יותר על ידי שמפרידם, מ"מ כאן

אין בו בורר כי שניהם הולכים לאיבוד]. – וגם אם המסננת אינה מונחת במקומה מותר להניחה במקומה בהסינ"ק ולשפוך שם אח"כ תערובת הנ"ל. ואין בו משום תיקון כלי או בונה, ואין בו משום בורר כנ"ל.

ז] **סעיף י' – שו"ע:** יין או מים שהם צלולים, מותר לסנן במשמרת וכו', ואם הם עכורים, בין מים בין יין אסור לסננם. – בשבת (דף ק"ט:) איתא, "אמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולים לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש, אבל עכורין לא", ומפרש הר"ן, "דכיון דצלולין הם ורובייהו דאינשי לא קפדי בהו, מותר לתת אותן לתוך המשמרת כדי שיהו צלולין יותר, אבל עכורין לא, דאע"ג דאפשר למשתתי הכי, מ"מ כיון דרובייהו דאינשי קפדי בהו אסור". ולמדים אנו מדברי הר"ן דצלול דהכא על כרחך איירי דאינו צלול לגמרי, אלא יש בו קצת שמרים, דאל"כ למה מסננו, ועוד דא"כ למה רק "רובייהו דאינשי לא קפדי בהו" ולא כל אינשי, אלא ודאי כנ"ל. ויתבאר יותר להלן – ועכ"פ איתא כאן בהדיא דאף שמשמרת נעשה על פי רוב לסנן היין מן השמרים שאסור לעשות בשבת מ"מ מותר להשתמש בו אם בסינון זה אין איסור כגון שהיין או המים צלולים. לפי זה כל שכן דמותר להשתמש במסננת כדי לפזר אבקת צוקע"ר על מזונות, כי אינו בורר שום דבר, ומשתמש בו רק כדי שיהי' נוח לפזר את הצוקע"ר.

ח] כף רחבה שיש בה נקבים, היא בגדר כלי המיוחד לבורר, על כן אסור להשתמש בה גם אם בורר אוכל מתוך פסולת [ולא פסולת מתוך אוכל], ועושה כן לצורך אכילה לאלתר [ולא על לאחר זמן], כי צריך עוד תנאי ג' והיינו דצריך לעשות הבורר בידו ולא בכלי כמ"ש בסעיף א'. ולכן אסור להשתמש בכף זה שיש בה נקבים להוציא טשאלנ"ט מקדירה שיש בו רוטב, או להוציא מיני סאלאטי"ן ששרויים ברוטב (שבה"ש מרקד סי"א), כי הרוטב נחשב עתה לפסולת, אפילו אם טוב לאוכלו ובני אדם אוכלים אותו, כי היות שהוא אינו רוצה לאוכלו עתה דינו כפסולת, ולהתירו צריך ג' תנאים הנ"ל ולכן כאן שמשתמש בכלי אסור. – אבל לאכול במזלג בעלמא אינו נחשב כברירה בכלי, כי על פי רוב משתמשים בכלי זה לא לשם סינון וברירה אלא לאחוז בו האוכל ולהניחו בפיו לכן הוי זה דרך אכילה שלא נאסר ואפילו אם עתה משתמש עם המזלג כדי להוציא האוכל מן הרוטב, והרוטב שיש סביב האוכל יורד ממנו בדרך ההפסק שיש בין אצבעות של המזלג, ונעשה כעין מסנן, או כף שיש בו נקבים, מ"מ מותר. – ומצינו דומה לזה דהנה כתב הרמ"א בסוף סי' שכ"א, "אסור לקלוף שומים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכול לאלתר שרי", וכתב האגלי טל (בורר סעיף ז') "הקולף פירות בכלי המיוחד לכך [עם מקלף - שילע"ר - פילע"ר] אפילו לאכול לאלתר, חייב משום בורר, ומה דמותר זהו דוקא ביד, או בכלי שאינו מיוחד לכך [כגון סכין בעלמא], אבל בכלי המיוחד לכך חייב", עכ"ל.

וזו הרבנית הצדיקת מרת **ברכה** בת ר' **שמעון** ע"ה

נפטרה ביום י"ד סיון תשע"ד לפ"ק

הנוצח ע"י בנם הרה"ח מו"מ בתו"ש כבוד שם תפארתו, מוה"ר **אברהם מנחם קנאפפלער** הי"ו

לע"נ אבי מורי הרה"ג ר' **יצחק נפתלי** ב"ר **רפאל אהרן** קנאפפלער זצ"ל

אב"ד **טשילע** ומח"ס קני המנורה - נפטר ביום ז' כסליו תשנ"ב לפ"ק

העולה מהנ"ל:

ישפוך מן כוס הראשון כל כך עד שלא ישאר שם מים במדה כזו, אסור.

ט] על כן כשעושים עסענ"ס לפני שבת טוב להוציא הט"י בעג"ס מהמים לפני שבת, כדי שלא יכשל בהנ"ל כשיערה במשך השבת עסענ"ס מן אותו כוס לכוס אחר. מ"מ אם יודע להזהר יכול להניחו שם ויעשה כנ"ל.

י] אמנם מותר לשתות מים מתוך כוס שיש בו ט"י בע"ג, אפילו אם ישתה כולו ולא ישארו בו מים שיכסו הט"י בע"ג, כי מותר לברור גם במסנת בשעת שתיה כמ"ש בסעיף ט"ז.

יא] אוכלים ומשקים שמעורבים ביחד כגון רוטב שיש בו חתיכות קטנות של בשר או לאקשי"ן מותר לשופכם בסינ"ק שיש בשוליו מסנת [סטרענע"ר] אע"ג דעי"ז הרוטב יורד דרך הנקבים והגושים נשארים למעלה ובורר אחד מן השני, כי אין איסור בורר בפסולת מתוך פסולת.

יב] גם אם המסנת אינה מונחת במקומה מותר להניחה במקומה בהסינ"ק ולשפוך שם אח"כ תערובת הנ"ל. ואין בו משום תיקון כלי או בורר.

יג] כף רחבה שיש בה נקבים, היא בגדר כלי המיוחד לבורר, על כן אסור להשתמש בה גם אם בורר אוכל מתוך פסולת [ולא פסולת מתוך אוכל], ועושה כן לצורך אכילה לאלתר [ולא על לאחר זמן], כי צריך עוד תנאי ג' והיינו דצריך לעשות הבורר בידו ולא בכלי.

יד] ולכן אסור להשתמש בכף זה שיש בה נקבים להוציא טשאלנ"ט מקדירה שיש בו רוטב, או להוציא מיני סאלאטי"ן ששרויים ברוטב כי הרוטב נחשב עתה לפסולת, אפילו אם טוב לאוכלו ובני אדם אוכלים אותו, כי היות שהוא אינו רוצה לאוכלו עתה דינו כפסולת.

טו] אבל לאכול במזלג בעלמא אינו נחשב כברירה בכלי, כי על פי רוב משתמשים בכלי זה לא לשם סינון וברירה אלא לאחוז בו האוכל ולהניחו בפיו לכן הוי זה דרך אכילה שלא נאסר ואפילו אם עתה משתמש עם המזלג כדי להפריד האוכל מן הרוטב.

א] מותר להניח פולין של קאזו"ע או ט"י בע"ג על מסנת שעל גבי כוס ולשפוך עליהם מים והמים ירדו משם לתוך הכוס. להיות שבעת שעושה המעשה דהיינו שפרכת המים אינו מעורב עם דבר אחר ומתערב רק אח"כ מותר אע"ג שאחר שמתערב שוב מתחלק ומתברר אחד מן השני.

ב] וכדי שלא יהי' חשש בישול, צריכים להקפיד שהמים לא יהיו חמים בשיעור שהיד סולדת בהם, אלא פחות ממנו. וי"א שאף אם היד סולדת בהם מותר אם מים החמים כבר מונחים בכלי שלישי. והארכנו בזה לעיל בס' שי"ח ע"ש.

ג] מותר להניח ט"י בע"ג לתוך כוס מים חמים [באופן שאין בו חשש בישול כלל כנ"ל] אע"ג דהבע"ג נחשב כמסנת [כי על ידי הבע"ג מתבררים ומפרידים עלי הטיי מהמים שעוברים בתוכו וקולט טעם ומראה של טיי].

ד] והטעם דמותר מפני כי מה שנותן שם בידים אין בו תערובות של שני דברים שיסתננו אחד מהשני אלא נעשה אח"כ מעצמו כמ"ש לעיל.

ה] אמנם אסור להוציא אחר כך הט"י בע"ג מהמים - וכן אסור להגביהו ולהורידו שוב ושוב כאשר הדרך לעשות כן בחול - כי עכשיו כבר מעורבים העלים עם המים שבתוך הבע"ג, וכשמגביהו מסנן אחד מחבירו.

ו] והעצה כיצד להוציא הט"י בע"ג הוא להגביהו מן הכוס ע"י כף [לא כף מנוקב דזה אסור כמ"ש להלן אלא כף רגילה] והיינו בכף גדולה שכל השקית נכנסת בתוכה. [ועצם הוצאת השקית מן המשקה ולהשליכו אינו בכלל בורר פסולת מתוך אוכל ע"י בפנים].

ז] ועוד אופן להפריד בין הט"י בע"ג לבין המשקה שיש בתוך הכוס הוא כך, לא יסיר הט"י בע"ג מן הכוס אלא יעשה בהיפך, שהכוס שיש בו ט"י בע"ג בשוליו יערה ממנו המשקה שכבר נעשה טיי [או עסענ"ס] לכוס אחר ויניח הט"י בע"ג בכוס הראשון.

ח] וזהו בתנאי שנשאר מים בכוס הראשון בשיעור שהט"י בע"ג מכוסה במים, ומותר כי המים שהם למעלה מן הט"י בע"ג [וקצת מים סביבו] אין דינם כמעורבים עם הט"י בע"ג אבל אם

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא

[עומדים כעת בהלכות ציצית - סימן י"א סעיף ה']

לעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר חיים ישכר דוב בן מוה"ר שלום ע"ה [גריןפעלד] - ת.נ.צ.ב.ה.

ולעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר זכרי'ה בן מוה"ר זאב ע"ה [ברוינער] - ת.נ.צ.ב.ה.